

A FIZIKAI ELÉRHETŐSÉG ÉS VIRTUÁLIS HOZZÁFÉRÉS JAVÍTÁSA

A fizikai elérhetőség javítása

A stratégiai cél indoklása, leírása

A települések, létesítmények fizikai elérhetőségét a közlekedési infrastruktúra (hálózatok és eszközök) teszi lehetővé. Az elérhetőség minőségét (rövidülő elérési idők, elérés gyakorisága, komfortja, biztonsága, megbízhatósága, utazási információk és egyéb szolgáltatások rendelkezésre állása) az infrastruktúra fejlettsége és üzemeltetésének színvonala nagymértékben befolyásolja. Minél fejlettebb a közlekedési hálózat (ideértve a kiépítettséget, megfelelő struktúrát, állapotot, a megengedett sebességet, a korszerű üzemeltetést), az eszközállomány (járműpark, forgalomirányítási eszközök, rendszerek), valamint az üzemeltetés (forgalomszervezés, irányítás, utaskiszolgálás stb.), annál inkább javulhat az elérhetőség.

Miért tekintjük stratégiai célnak az elérhetőség, azaz a közlekedési infrastruktúra és az infrastruktúra üzemeltetésének fejlesztését?

Azért, mert **mindhárom fő célhoz szorosan kapcsolódik**, nevezetesen

- döntően befolyásolja a gazdaság versenyképességét és növekedését a működő tőke telephelyválasztásának ösztönzése, a munkaerő mobilitásának biztosítása és a nemzetközi áruszállítás és idegenforgalom kiszolgálásából megszerezhető többletjövedelmek révén,
- alapvető hatással van a gazdasági, társadalmi, területi kohézióra az ország gazdasági kettészakadottságának oldásával, a ma hátrányos helyzetű régiók, térségek felzárkózási esélyeinek növelésével, és
- közvetlenül is hat az életminőségre a lakosság szolgáltatások iránti igényeit kielégítő városias központok elérhetőségének javításával, a közlekedésbiztonság fokozásával, valamint a környezetre gyakorolt hatásaival.

A közlekedési infrastruktúra fejlettsége, szolgáltatásainak minősége hazánkban ma még messze elmarad attól, hogy a fenti kedvező hatások megfelelően érvényesülhessenek. Ezért stratégiai jelentőségű e terület fejlesztése. Közép-Európában a gazdasági versenyképesség és felzárkózás alapkérdése a fejlett központi területek elérése, a meghatározó (közlekedési) tengelyekhez való kapcsolódás és a belső – országos – hálózat állapota, fogadóképessége.

A fizikai elérhetőség (közlekedési infrastruktúra, jármű- és eszközállomány, és ezek üzemeltetése) **javításának célja a 2007-2013 időszakban a gazdasági és társadalmi kohézió növelése az alábbiak révén:**

- az ország és a régiók bekapcsolása az európai gazdasági térbe,
- a kedvező gazdaságföldrajzi helyzet kihasználása a versenyképesség és a tartós növekedés megalapozására,
- regionális és térségi központok ill. meghatározó városok (fejlesztési pólusok) elérhetőségének javítása

a környezeti és gazdasági fenntarthatóság szempontjainak figyelembe vételével.

A stratégia kapcsolódása a SWOT elemzéshez:

A SWOT a gyengeségek között említi a hiányos és rossz minőségű közlekedési infrastruktúrát (kiépítetlen gyorsforgalmi úthálózat, korszerűtlen vasút, hiányzó hálózati elemek), és ezzel összefüggésben a nemzetközi infrastrukturális hálózatokra való rákapcsolódást. Ugyanakkor a lehetőségek között első helyen nevesíti a kedvező *gazdaságföldrajzi helyzetet*, amely várhatóan felértékelődik a nemzetközi infrastrukturális (és első helyen a közlekedési) hálózatokra való jobb rákapcsolódás feltételeinek megteremtésével. A közlekedési infrastruktúra fejlesztése lehetővé teszi hazánk, a régiók és a kistérségek számára egy nemzetközileg is jelentős logisztikai szolgáltató szerep betöltését, és ezen túlmenően a lakosság életminőségét (mobilitási feltételeit) is jelentősen javítja. A stratégiai beavatkozások megvalósulása mérsékli a veszélyek között első helyen említett „a nemzetközi versenyképesség és tökevonzó-képesség csökkenése”-t, valamint az urbanizáció hátrányainak felerősödését.

A célok teljesülését mérő indikátorok:

- gyorsforgalmi úthoz 30 percen belüli elérhetőséggel rendelkező lakosság aránya (%)
- szállítás-logisztikai ipar teljesítményének növekedése (%)
- meghatározó városok, regionális és térségi központok településekről való elérhetőségének javulása (perc - %)
- közlekedésbiztonsági mutatók javulása.

Kapcsolódás a többi stratégiai célhoz

A fizikai elérhetőség javítása elemi feltétele az egész gazdaság, a régiók, a térségek, a vállalkozások és a munkavállalók **versenyképessége tartós növelésének**. Az elérési idők rövidülése, az utazási és szállítás-logisztikai szolgáltatások minősége meghatározza az áruk, a tőke és a munkaerő áramlásának lehetőségeit.

A közlekedési infrastruktúra fejlődése elérhetőbbé teszi a munkahelyeket és az oktatási szolgáltatásokat, ez által járul hozzá a **foglalkoztatás bővítése és képzettség** növelése célhoz.

A környezetkímélő fejlesztések (a vasúti közlekedés fejlesztése, a kötöttpályás városi és elővárosi közlekedés fejlesztése, elkerülő utak, stb.) jelentős mértékben csökkentik a települések levegőszennyezését és zajterhelését. A közlekedésbiztonságot célzó fejlesztések csökkentik a közlekedési baleseteket. Mindez elősegíti a **népesség egészségi állapotának javulását**.

A közlekedési hálózat fejlesztése megteremti a lehetőségét annak, hogy a ma még kevésbé fejlett régiók, térségek jobban bekapcsolódhassanak a gazdasági vérkeringésbe. Felgyorsítja Nyugat- és Kelet-Magyarország gazdasági közeledését, ami **erősíti a társadalmi kohéziót**.

A természeti erőforrások és környezeti értékek védelme és fenntartható hasznosítása cél támogatását egyfelől a közlekedési beruházások helyének, a hálózatok vonalvezetésének gondos kijelölése révén, másfelől a környezetkímélő közlekedési fejlesztések (vasút, vízi út) megvalósítása révén kell biztosítani.

A fizikai elérhetőség prioritásai és beavatkozási irányai 2007-2013-ra

Az alábbi prioritások és beavatkozási irányok az országos és regionális szintre egyaránt vonatkoznak. A későbbiekben az ország-stratégia készítése során meg kell határozni, hogy mely beavatkozások történjenek országos (ágazati), és melyek regionális szinten.

A) Elérhetőség javítása

- **Transz-európai közlekedési hálózat teljes körű kiépítése ill. korszerűsítése**

Magyarországot 6 TEN folyosó ill folyosóág érinti, amely kapcsolódik az Északi és Földközi tenger, a FÁK országok és az EU-s tagállamok kiemelt közlekedési kapcsolataihoz. A szóban forgó helsinki folyosók tervezett magyarországi **közúti szakaszait** gyorsforgalmi utak alkotják. Ezek egy része elkészült, egy része építés alatt áll, egy része pedig előkészítési fázisban van. Alapvető cél a stratégiai program keretében az érintett gyorsforgalmi utak országhatárokig történő kiépítése, korszerűsítése.

A **Duna** a TEN eleme. A Duna német, osztrák, szlovák, szlovák-magyar és magyar szakaszán azonos normák figyelembe vételével végrehajtott munkálatok eredményeként homogén mutatókkal jellemezhető szállítási pálya létrehozása a cél, ami hozzájárulhat a vasúti és közúti szűk keresztmetszetek tehermentesítéséhez.

Magyarország a korábbi, páneurópai közlekedési folyosóknál szélesebben értelmezett vasúthálózat-részt bocsát a Közösség rendelkezésére az európai szállítások lebonyolításához. Ebből következően feladataink nemcsak a páneurópai folyosók magyar szakaszainak fejlesztésére, hanem az un. TEN-T hálózat összes hazai elemének modernizálására irányulnak.

- **Vasúti törzshálózat fejlesztése**

Magyarország általános stratégiai célja egy fokozatosan liberalizált, európai szinten működőképes és versenyképes vasúti közlekedés megteremtése, mely az alapvető utasigények terén (sebesség, gyakoriság, pontosság, járműkomfort) átlagos európai színvonalú, az áru fuvarozás terén versenyképes, a magyar pályahálózat pedig az európai tranzitforgalomnak vonzó alternatívát legyen képes kínálni.

- Meg kell valósítani a regionális jelentőségű vonalak különválasztását.
- A 2007-2013 időszakra vonatkozóan a pályahálózat terén történjék meg a törzshálózat többségének 120 – 160 km/h sebessége való átépítése, valamint a kihasználatlan vonalak leválasztása
- Elő kell készíteni az európai nagysebességű vasúti hálózathoz való csatlakozást.

- **A közúthálózat kapcsolati hiányainak pótlása, a forgalmi igényeknek nem megfelelő kapcsolatok fejlesztése**

Magyarországon a közúthálózat sűrűsége alapvetően megfelel az ország fejlettségének és igényeinek, de számos fontos kapcsolati elem hiányzik. Ez többek között azt jelenti, hogy a

közlekedők esetenként jelentős kerülőre kényszerülnek. A közúthálózat hatékony működése szempontjából mindenképpen szükséges azon hiányzó kapcsolati elemek mielőbbi megvalósítása, amelyek révén a nagyobb vagy fontosabb forgalmi áramlatok gyorsabban, biztonságosabban és megbízhatóbban tudnak lebonyolódni.

Ilyen tekintetben a kiemelhető legfontosabb feladatok:

- A jelenlegi hálózat kiegészítése jelentős útvonal-rövidülést eredményező elemekkel a forgalmi igényeknek megfelelően.
- A meglévő úthálózat kapacitásbővítése, különös tekintettel az 5000 Ejármű/nap értéknél nagyobb forgalmú szakaszokra.
- Jelentős hidak és a hozzájuk kapcsolódó úthálózat kiépítése, felújítása.
- A számos akadállyal (útcsatlakozás, vasúti átjárók), belterületi szakasszal nehezített útvonalak fejlesztése.
- A szomszédos országokkal való jobb együttműködés érdekében a hiányzó határátmenetek kiépítése és a meglévők fejlesztése.
- A rossz elérhetőségből adódóan hátrányos helyzetű települések elérésének fejlesztése, különös tekintettel a zsáktelepülésekre.

- **Logisztikai csatlakozások kiépítése, fejlesztése fontos kereskedelmi útvonalak mentén**

Kedvező földrajzi fekvésünk jó lehetőséget kínál a növekvő nemzetközi kereskedelem-szállítás szolgáltatások iránti keresletének oly módon történő kielégítésére, mely hosszú távon jelentős hatással lehet a GDP alakulására. A közlekedési infrastruktúra hálózat jelenlegi kiépítettsége, színvonala, a különböző közlekedési módok kombinálásának lehetősége, a nemzetközi szállítást támogató szolgáltató létesítmények (kombiterminálok, logisztikai központok) kiszolgálási színvonala és kapacitása nem mindenben felel meg a kor követelményeinek.

A szállítás-logisztika távlati fejlesztésének legfontosabb lépései:

- A közlekedési-infrastruktúra fejlesztése a perspektivikus nemzetközi kereskedelmi útvonalak mentén (közutak, vasúti törzshálózat, kikötők, agrárkikötők, repülőterek)
- Logisztikai központok hálózatának kialakítása, a meglévők korszerűsítése, hiányzó központok megépítése, (esetenként ipari parkkal ill. az agrárlogisztika esetében termelési és értékesítési szövetkezettel közös létesítményként) magánvállalkozók bevonásával (helyi infrastruktúra kiépítése).

- **Repülőterek, a légi közlekedés kiszolgáló rendszereinek fejlesztése**

A Magyarországra irányuló megnövekedett légi és légtér forgalom szükségessé teszi egyfelől a Ferihegyi repülőtér kapacitásbővítő fejlesztését ill. szerepének újrafogalmazását a Közép-Európai gazdasági térben, másfelől a légiforgalmi irányítás korszerűsítését, valamint a légtér biztonságának növelését.

Fokozatos fejlesztést igényel a regionális jelentőségű repülőterek infrastruktúrája és szolgáltatási színvonala is.

B) A közlekedési rendszer legkisebb környezetterheléssel járó fejlesztése

- **Környezetkímélő városi és elővárosi közösségi közlekedés fejlesztése (ideértve a parkolási létesítményeket is: P+R, B+R stb., a kerékpáros és gyalogos közlekedés feltételeinek javítását)**

A városi közlekedéspolitikai fő prioritása olyan városi közlekedési rendszer kialakítása, amely a fenntartható mobilitás érdekében határozottabban támaszkodik a személyközlekedésben a közforgalmú közlekedésre az egyéni gépjármű közlekedéssel szemben, továbbá javítja a gyalogos közlekedés és a kerékpáros közlekedés feltételeit, valamint a közlekedésbiztonságot. A városi közlekedés fejlesztésével kapcsolatos kiemelt beavatkozási területek a következők:

- az országos közforgalmú vasutak valamint a budapesti helyiérdekű vasutak városi és elővárosi közlekedésbe történő, fokozottabb szerepvállalását elősegítő, kapacitásnövelő pályá- és járműfejlesztések megvalósítása;
- a környezetbarát kötöttpályás városi közlekedési módok (metró, villamos, trolibusz) pályáinak, járműveinek, utasforgalmi és üzemi létesítményeinek rekonstrukciója továbbá megfelelő utasforgalmi igények alapján hálózataik fejlesztése;
- a lakóhelyről személygépkocsival indulók közforgalmú közlekedési eszközre váltását lehetővé tevő P+R (parkolj és utazz tovább) létesítmények építése;
- a kerékpárral közlekedők közforgalmú közlekedési eszközre váltását elősegítő B+R (kerékpározz és utazz tovább) létesítmények kialakítása;
- a településeken átmenő forgalom mérséklése, forgalomcsillapítás.

- **Településeket elkerülő utak építése**

A magyarországi országos közúthálózat összes hosszának mintegy negyede települési átkelési szakasz. Így jelenleg is a főközlekedési utak tranzit forgalmának nem elhanyagolható része a településeken halad át. Az elkerülő utak hiánya rontja az érintett települések lakhatóságát, és indokolatlanul terheli a környezetet. Ezért az elkerülő és tehermentesítő utak építése kiemelt célterület.

- **Kombinált fuvarozás infrastruktúrájának fejlesztése**

Magyarországon az utóbbi években jelentősen megnőtt a közúti forgalom részaránya és a közúti tranzit áruforgalom, növelve a hálózat terhelését, a zaj- és légszennyezést, valamint az energia-felhasználást. Ezen hatások mérséklésének hatékony eszköze a kombinált szállítás fejlesztése. A kombinált szállítás nagyobb térhódítása csak infrastruktúrájának (a terminálok és a szállító eszközök) fejlesztésével képzelhető el.

A hazánkban üzemelő terminálok zöme közúti-vasúti kapcsolatra épül. A forgalmában sikeres magyar kombinált áru fuvarozási rendszer iránt egyre nagyobb kereslet nyilvánul meg a hazai és a nemzetközi fuvarozatók részéről. Ezzel párhuzamosan viszont az eszköz és infrastruktúra oldalán kapacitáshiány jelentkezik. Környezetvédelmi szempontok és pozícióknak megtartásának szándéka a szomszédos országokkal folytatott versenyben egyaránt a magyarországi kombinált áru fuvarozás minden lehetséges módjának fejlesztését igényli.

Ennek fontosabb eszközei:

- a gördülő országút (Ro-La) fenntartása, és a jelenlegi járműállomány fejlesztése,
- a nem kísért forgalom fejlesztése érdekében a speciális vasúti járműállomány bővítése,
- a Ro-Ro forgalomra alkalmas hajók kapacitásának bővítése.

- **Vízi közlekedés infrastruktúrájának fejlesztése**

A beavatkozás a kikötői infrastruktúra, kikötői logisztikai központok és kombiterminálok fejlesztésére irányul, amelynek lényeges eleme a kikötők trimodálissá tétele, azaz közúti, vasúti, vízi úti átrakóhelyek megépítése (ipari, kereskedelmi, mezőgazdasági tömegárú fogadására).

C) Gazdasági fenntarthatóság

- **Meglévő közlekedési infrastruktúra (hálózat, létesítmények, járműállomány) szolgáltatási színvonalának fejlesztése**

Magyarország közlekedési hálózatának sűrűsége – egyes kapcsolati elemek hiánya ellenére - megfelel a kor igényeinek. A fő problémát a létező hálózatokon tapasztalható utazási színvonal sokszor alacsony minősége jelenti. A közlekedési hálózatok szolgáltatási színvonalának emelése nemzeti érdek. A célok elérésének legfontosabb eszközei:

- A rossz minőségű vagy leromlott burkolatok, vasúti pályák, hajózó utak minőségének fejlesztése korszerű technológiával.
- A nem megfelelő kialakítású csomópontok, pályaudvarok, kikötők átépítése.
- A korszerű jármű és gördülő állomány részarányának növelése.
- A tájékoztatás színvonalának fejlesztése korszerű információs technológiák (mobilkommunikáció, internet) alkalmazásával.
- A fogyatékkal élők, kisgyermekesek, családosok és idősek számára a közlekedési rendszerek akadálymentesítése.
- A közlekedési környezet vonzóbbá, ápoltabbá tétele.
- A környezetvédelmi berendezések folyamatos fejlesztése.

- **Korszerű informatikai rendszerek alkalmazása (e-közlekedés)**

Az intelligens közlekedési rendszerek (ITS – Intelligent Transport Systems) kialakításának célja, hogy a magyar közlekedési rendszer az innováció-vezérelt gazdaság szerves részévé, hatékony, gazdaságos és biztonságos infrastrukturális és szolgáltatási háttérévé váljék. Ma már rendelkezésre állnak azok az alap technológiák (kommunikáció, mérés, adatgyűjtés, stb.), amelyek felhasználásával és megfelelő összekapcsolásával elérhető az intelligens közlekedési megoldások fokozatos bevezetése.

A közlekedési telematika fejlesztésével kapcsolatos beavatkozási területek:

- komplex, multimodális utazási információs és intermodális áruszállítási információs rendszerek fejlesztése, kiemelten az internetes technológián alapuló közlekedési tájékoztató rendszerek kiépítése. Olyan összehangolt információs rendszerek megvalósítása indokolt, amelyek segítségével valamennyi közlekedési alágazatra vonatkozó információk egy helyről érhető el;
- az elektronikus közlekedési tranzakciós szolgáltatások fejlesztése, kiemelten az elektronikus fizetési rendszerek és menetjegyek kialakítására.
- a forgalom monitorozására és irányítására alkalmas eszközök, technikák és eljárások, operatív forgalommenedzsment rendszerek fejlesztése.

- A fedélzeti navigációs és biztonsági berendezések elterjesztése, a beszerzés ösztönzése és segítése.

- **Az eljutás biztonságának fokozása**

Az eljutás biztonságát három fő tényező összessége adja. Ezek legfontosabbika a közlekedési baleset bekövetkezésének kockázata (azaz a közlekedésbiztonság), de nem hagyható figyelmen kívül az eljutás körülményeinek kiszámíthatósága, valamint az esetleges külső fenyegetettség szintje sem.

A magyar közutakon főleg a balesetek súlyossága okoz gondot. A közlekedés más ágazatainak biztonsága jellegéből adódóan jelentősen jobb, de ott is indokolt a legkorszerűbb technikák, technológiák, eljárások megismerése és átvétele.

Legfontosabb eszközök:

- A közlekedésben a szabálykövető magatartás kikényszerítése, ennek segítése korszerű technikai eszközökkel.
- A közlekedő emberek szemléletének, tudásának és hozzáállásának folyamatos fejlesztése és tudatos alakítása.
- A legújabb eljárások és műszaki megoldások meghonosítása.
- A közlekedési hálózat elmeinek biztonsági szempontú fejlesztése.
- A közlekedési rendszerek (*esetleg*: ezen belül kiemelten a közforgalmú közlekedés) kiszámíthatóságának növelése korszerű technológiák alkalmazásával.
- A közlekedési rendszerek katasztrófavédelmi szempontokat is figyelembe vevő fejlesztése.

- **Közúthálózat burkolat-megerősítése 115 kN teherbírásra**

A burkolatmegerősítési program hozzájárul a közlekedési infrastruktúra komplex szemléletű fejlesztéséhez. Az EU csatlakozási szerződésben Magyarország 2008 végéig kapott felmentést a 115 kN tengelyterhelésű járművek engedélymentes közlekedtetése alól. A hazai feltételek biztosítására a Kormány kötelezettséget vállalt.

Az utak teherbírásának növelése jelentősen hozzájárul a közúthálózat szolgáltatási színvonalának javításához, a balesetveszély csökkenéséhez.

A 11,5 t tengely és a 44 t össz tömegű járműszerelvények közlekedése szükségessé teszi, hogy a meglévő nyomvonalú utak burkolat megerősítése mellett megerősítésre kerüljenek a műtárgyak (hidak, átereszek, stb.), sor kerüljön a szükség szerinti ívkorrekciókra, a vízelvezető rendszerek felújítására, a baleseti gócpontok szükséges forgalomtechnikai beavatkozásaira, a csatlakozó utak csomópontjainak rendezésére.

- **Hatékonyan együttműködő regionális, térségi közlekedési rendszerek kialakítása és működtetése**

A közforgalmú közlekedés térvesztésének megállításához, a tömegközlekedéssel történő utazási idők csökkentéséhez és a jobb szolgáltatási színvonal eléréséhez elengedhetlenné válik a közlekedési ágazatok (közút, vasút, egyéb) összehangolt kínálatának kialakítása regionális, térségi és agglomerációs szinten.

Legfontosabb eszközök:

- közlekedési szövetségek létrehozása a helyi és helyközi (elővárosi) személyszállítási feladatok összehangolására (menetrendek illesztése, egységes tarifarendszer kialakítása),

- régiók közötti összehangolt tömegközlekedési szolgáltatások megszervezése, feltételeinek biztosítása (közút, vasút),
- regionális közforgalmú hatósági rendszer kialakítása.